ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 7 Մէճ.
» » Գաւառաց » 9 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 4 »
» » Գաւառաց » 5 »
Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 Լիրա

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է; աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

20 Փարայ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

20 Փարայ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ձանրու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Կ. Պոլիս Պաշճէ—Գարու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը։

Ձանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր,

Ջնջուած նամակ, յօդուած, եա ետ չեն տրուիր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական լուրեր. — Խառն լուրեր. — Ազգային լուրեր. —Քաղաքական, (Յոյնտրպրութիւն Օսմանեան «Հայրենասիրաց» 1876 ի). — Տպնապից գրութիւն Էջմիածնայ. — Բանաստեղծական, (Ամառ. —Քուն). — Հանգ. — Ընթերցասիրութիւն. — Դիտողութիւն. — Ձեկոյց. — Յայտարարութիւն. —Դրամական. —Ծանուցմունք։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 30 ՅՈՒՆԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Աթէնք 11 յուլիս.

Հասարակաց կրթութեան և կրօնից նախարար Բոմա կոմսը մեռաւ այս առաւօտ։

Աւստրօ—Հունգարիոյ դեսպան Վըրբէան իշխանը Կ. Պոլսէն Աթէնք վերադարձաւ։

Եւրոպական պատուիրակներն երէկ Աթէնք եկան, և երեք շաբաթէն Վոլոս պիտի երթան երկրորդ բաժնին յանձման ներկայ գտնուելու համար, որ առաջին յանձման թուականէն այն է յուլիս 6էն հինգ շաբաթ յետոյ պիտի սկսի։

Թագաւորն հեռագրեց Սուցոյ զօրավարին թէ մօտ օրէն Վոլոս պիտի երթայ, իր թագաւորութեան այս նոր գաւառն աչքէ անցունելու համար։

Թուլոն 11 յուլիս.

Երէկ ելիկուն նաւախումբ մը ճանբայ ելաւ Սֆաքս և Կապէս երթալու համար։

(ՍԷՄԱՖՈՒՐ յատուկ.)

Փարիզ 11 յուլիս.

Մեծ պատրաստութիւններ կը կատարուին բոլոր Փարիզի մէջ յուլիս 14ի Ազգային Տօնին համար, (Պասթիյլի առման ամիսը։) — Կը հաւաստեն թէ Էսատ փաշա իւր կառավարութենէն հրահանգ ստացած է դիտողութիւն ընելու այն բուռն յարձակմանց դէմ զոր Ֆրանսական լրագիրք կ'ուղղեն Թուրքիոյ դէմ։ — Թունուզի Առաջին նախարար Մուսթաֆա փաշա յուլիս 20ին Մարսիլիա և անկէ Թունուզ կ'երթայ։

Պէրլին 11 յուլիս.

Կառավարութեանց միջև բանակցութիւնք կը շարունակեն Պալքանաց Օսմ. զօրքէ գրաւման մասին։ Ռուսիա առարկութիւններ կ'ընէ։

Լոնտրա 11 յուլիս.

Թուրքիա երթալէ առաջ, Սըր Տըրըմմոնտ Ուոլֆ հարցապնդում պիտի ուղղէ կառավարութեան Պէրլինի դաշնագրոյն չգործադրուած յօդուածոց վրայ։—Էքոնոմիսթ Անգլիական լրագիրն Օսմ. ելեւմուտից վրայ նպաստաւոր յօդուածներ կը հրատարակէ, բայց նոյա մատակարարութիւնը կը քննադատէ։ Կը ծանուցուի թէ օտար Արժեթղթատերց (Պօրէյն Պոնտհօլտըրս) խումբը տեղեկագիր մը պիտի մատուցանէ առ Լորտ Կրանվիլ Օսմ. ելեւմըտից նկատմամբ։—Ռուս կառավարութեան սեղանաւորները բազմաթիւ Օսմ. արժեթուղթ կը վաճառեն։ Գ. Փալմէր Փարիզ գնաց։

Սուլթանին դէմ ուղղուած չլինելով, նա գիտաւ չկրնար ներումն տալ մահապարտից։ զի սպաննուած վեհապետի մը վրէժ հանելու պաշտօնն ունի։ Ասկից կրնայ հասկցուիլ որ կայսերական ներողամտութեան խնդիրը մաւթ է տակաւին։ Կայսերական պալատէն եղած գաղութեանց նկատմամբ վազըթ այսօր ալ կը գրէ թէ փարիզ Խըրխաթայի էֆէնտիի քով Նուրի փաշա (Տամատ) գոհարեղէններ և դրամական գումարներ ունի եղեր, որոց ամբողջը մեծկակ հարստութիւն մը կը ներկայացնէ եղեր և բոլորն ալ Սուլթան Ազիզի պալատէն գողցուած են։ Այս առթիւ կրնամք յիշել թէ քանի մ'օրէ ի վեր Թուրք մամուլը Խըրխաթայի էֆէնտին մասնանիշ կ'ընէ իբրև ընդունաբար գործոներու (եղեռն)։ Մէհմէտ Բիւշտի փաշան ալ 300 հազար ոսկի և մեծաքանակ գոհարեղէն ունի եղեր։ Ասկից զատ, Բիւշտի փաշա գ'երեսց շահաւոր առուտուր մը կ'ընէ եղեր։ շատ անգամ ալ, հակառակ Շէրիի, քրիստոնէից կը վաճառէ եղեր գերի խալաւհիներ։

Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Պետական դատաստանին վերաբերութեամբ ի մօտոյ սա կարևոր պաշտօնագրեր պիտի հրատարակուին։ 1. Վճռաքննիչ Ատենի Ընդհ. դատախազին խնդրագիրն ամբաստանեալներու հարցաքննութեան նեթարկելու. 2. Հարցաքննիչներուն տեղեկագիրն, և նախագատ ատենի Ընդհ. դատախազին պաշտօնագիրն. 3. Վճռաքննիչ Ատենի Ընդհ. դատախազէն Ամբաստանութեան Ատենին ուղղուած պաշտօնագիրը. 4. Ամբաստանութեան Ատենին տեղեկագիրը. 5. Վճռաքննիչ Ատենին Ընդհ. դատախազին Ամբաստանագիրը. 6. Դատի ժամանակ կարդացած բացատրութեան գիրն. 7. Եղեռնադատ Ատենին դատավճիռն. 8. Ընդհ. դատախազին գեկուցագիրն առ Վճռաքննիչ Ատեան. 9. Վճռաքննիչ Ատենին դատավճիռն։ Ըւրին հետաքրքրաշարժ և որանցմէ Թուղթեր ալ պիտի հրատարակուին եղեր, օրինակի համար, Սուլթան Մուրատի իշխանութեան ժամանակ կայսերական դերդաստանի անդամոց դէմ ի գործ դըրուած զըկանաց մէկ պատմութիւն. Ապտ—իւլ—Ազիզի որդի Եուսուֆ Իզզէտտին էֆէնտիին սաստկագրութիւնը կրօց տխրաւիթ գրութիւն մը։ Վազըթ կը պատմէ թէ Ապտիւլ—Ազիզի անկումէն յետոյ, Մուրատ էֆէնտիի (կամ Սուլթան Մուրատի) հրամանաւ զանազան տանջանաց ենթարկուած էին դժբաղդ վեհապետին մայրն, և Սուլթաններէն մի քանին։ Նոյն թերթը կը պատմէ նաև թէ Մէհմէտ Բիւշտի փաշայի հիւանդութիւնն ծանրացեր է, և այժմ այդ ծերունին ըսածն ու ըրածը չգիտեր եղեր բանդարգելանոց փայլիկեներուն մէջ, «Անուշս Բիւշտի է, Բիւշտի»» կը պոռայ եղեր, և կարեւոր խոստովանութիւններ կ'ընէ եղեր, ըսելով թէ «ո՞, խառովարարաց ձեռքը միայ, որք զիս Մեծեպարքոսութեան պաշտօնը նաեւցուցին, և իրենց չար դիտաւորութեանց գործիք ըրին խաբելով, նոյա ձեռքէն չկրցայ ազատիլ» և այսպէս կ'ողբայ եղեր։ Երբ կը հարցուի եղեր թէ այն չարագործք ո՞վ են, կ'ըսէ եղեր թէ Շէրուլլահ (Խայրուլլահ) նախկին Շէյխ—իւլ—իսլամ և Միտհաթ փաշան էին» այն «խաչին Միտհաթն»։ Ի վերջոյ, Վագըթ կը ծանուցանէ թէ Միտհաթ փաշայի ալ խելքին եկեր է, և հիմա նորա խօսքերն ու գործերը խելագարի խօսքեր ու գործեր են եղեր։ Նա ալ ընդհանրապէս Մէհմէտ Բիւշտի փաշան կ'անիծէ եղեր, և մերթ ընդ մերթ վրան սաստիկ խելացնորութիւն մը կուգայ եղեր, և առօր անոր դէմ կը հայհոյէ եղեր . . . ։

Բ. Դուռն հրաման տուաւ Աֆրիկեան Տրիպոլոյ իշխանութեանց, որ ձեռքը Բ. Դռնէն արտօնագիր չունեցող ո՛չ մէկ Եւրոպացւոյ թոյլ չտան ուղեւորել Աֆրիկեան Տրիպոլոյ մէջ։

— Աւստրիական դեսպան Պ. ֆան Քալիս այս օրերս երկու ծանուցագիր գրած է Բ. Դրան, գանգատելով որ Միրտիթներէն Պէտէլա—Մը Աւքէրիէի տուրք կըպահանջուի. պարագայ մը, զոր նոյա վայելած առանձնաշնորհութեան հակառակ կը նկատէ Ն. Վսեմութիւնը։

— Իտալական նաւախումբ մը հասած է ի Զմիւռնիա, և Աւստրիական նաւախումբ մ'ալ կ'սպասուի։

— Նախընթաց օրը Մեծ—կղզւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Յունաց Առաքելական վարժարանին պարգևաբաշխութեան հանդէսն, և Ամենախաղմ Ս. Պատրիարքն ալ ներկայ գտնուեցաւ Յոյն ազգին երեւելեաց հետ։

Յունաց Ս. Պատրիարքն իւր ձեռօք բաշխեց բարձրագոյն կարգի աշակերտաց պարգևները։

— Պաշտօնական Ազգարարութիւն ստուեցաւ Ճէրիտէի Հավատիսին որ շատ զգուշաւոր չտայ կառավարական տնօրէնութեանց, զի ժողովուրդը կրնայ կարծել թէ կառավարութիւնն ինք գրել կուտայ զանոնք։ Շատ խրատացի ազգարարութիւն մ'է այս։

—Աֆրիկեան ծովեզերաց վրայ անցած անցից նկատմամբ հետևեալ հեռագրալուրերը կը տեսնուին Եւրոպական վերջին լրագրաց մէջ։

Թունուզ 2 յուլիս.

Երէկ թղթատար Մուսթաֆա շոգենաւն 800 փախստեայ բերաւ Սֆաքսէն, մեծագոյն մասն իսրայելացի։

Քաղաքն աւար առնուեցաւ տեղացիներէն։ Ֆրանսական Գեր—Հիւպատոսին տունն և Ֆրանսայի հըպատակաց խանութները կողոպտուեցան; Գեր—հիւպատոսէն զատ երկու Ֆրանսացիք վիրաւորեցան և երկու Մալթացիք սպաննուեցան։

Ապացուցուած է թէ բերդին հրամանատար Ալի Շէրիֆ տուած է ապստամբութեան առաջին նշանը։ Քաղաքին գլխաւոր բնակիչները միայն պաշտպանեցին Եւրոպացւոց նաւ փախչիլը։

Մարապուները (իմամ) գրաշարներ պարզած էին և զԱրաբներն ի սուրբ պատերազմ կը գրգռէին անհաւատից դէմ։ Արաբ կանայք ալ բարձրաւանդակաց վրայ եղած՝ գրգռութիւնը կ'աւելցնէին իրենց ճիչերով։ Դրացի ցեղերէ Արաբներն, որ Եւրոպացի ժողովրդեան փախած միջոցին Սֆաքս կը հասնէին, սաստիկ կատղած էին։

Ի սկզբան՝ շարժումը Ֆրանսացւոց դէմ միայն ուղղեալ էր։ Բայց Ֆրանսական հիւպատոսարանին կողոպտումէն յետոյ կրօնական պատերազմի կերպարանք առաւ համայն Եւրոպացւոց դէմ։

Թունուզէն ղրկուած 1500 Թունուզցի զօրքը չկրցաւ ցամաք իջնել. Արաբներն սպառնացան կրակ ընել նոցա վրայ՝ եթէ ցամաք իջնէին։

Թունուզ 3 յունիս.

Քայրուանէն և Մոնաստիրէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ այս քաղաքաց մէջ խաղաղութիւն կը տիրէ։

Ապստամբական շարժումն ըՍֆաքսի մէջ սահմանափակեալ է, և ամեն միջոցք ձեռք առնուած են շուտով և ազդուապէս զսպելու։

—Անգլիոյ Երեսփոխանաց ժողովոյն յուլիս 4ի նստին մէջ, արտաքին գործոց նախարարութեան խորհըրդական Սըր Չարլզ Տիլք՝ Պ. Պրայսի պատասխանելով, յայտնեց թէ բոլորովին անհիմն է վագըթ լրագրին տուած այն լուրը թէ Պ. Կոշէն Աւստրիական Թուրքիոյ մէջ բարենորոգմանց վերաբերեալ ինչ ինչ առաջարկութիւններ ըրեր է Պ. Պիսմարքի, նա ալ չէ ընդուներ։ Հետևաբար սուտ է այն խօսքը թէ կառավարութիւնն եա թողեր է այն հրահանգները՝ զորս Լորտ Տիւֆըրինի տուեր մտադիր էր։

—Կոմս Լորիս Մէլիքոֆի կանխաւ իւր փոխարքայ անուանումը դեռ պաշտօնապէս չէ հրատարակուած Ռուս լրագրաց մէջ, նոյն իսկ ի Կովկասիա։ Տփղիսի Հայ լրագիրք ալ դեռ բան մը չեն ծանուցած, Մի՛ գուցէ դարձեալ իրարու հետ չփոթած լինին Կովկասիոյ փոխարքայութեան օգնական և այժմ փոխկառավարիչ Վրացի իշխան Մէլիքոֆի անունը Հայազգի կոմս Լորիս Մէլիքոֆի անուան հետ, ինչպէս պատահեցաւ պատերազմի ժամանակ։

—Մէկ տիկին Ամերիքայում հաժենալով անուն սաանալ, բժիշկ Տաններին նման, վճռեց քառասուն օր լաել։ Իր այդ դիտաւորութիւնը նա առաւօտեան 9 ժամից սկսեց և երեք օր շարունակ քաջութեամբ տարաւ այդ լռութիւնը։ Չորրորդ օրը նրա երակն սկսեց աւելի թոյլ խփել, չնչառութիւնը կարճացաւ, Հրաւիրուած բժիշկը յայտնեց, որ հիւանդի կեանքին վտանգ է սպառնում, եթէ նա չընդհատէ իր լռութիւնը։ Բժիշկի խօսքը և ծընողների աղաչանքը նրա վրա չազդեցին։ Նա շարունակեց կամակորութիւն պահպանել։ Երկիւղը նրա կեանքի մասին աւելի և աւելի մեծացաւ։ Վերջապէս եօթնեւորդ օրը նրա ծանօթներից մէկի գլխումն մի բաղդաւոր միտք ծագեց։ Նա սկսեց նրա ներկայութեամբ նրան յայտնի զանազան դէպքեր պատմել և ամեն կերպիւ աղաւաղում էր նրանց։ Այդպիսի մի սուտխօսութիւնը վրդովեց հիւանդին, որը յանկարծ բացեց լեզուն և տասը ժամ շարունակ խօսում էր առանց հանգստանալու։ Այդպիսով նրա վճիռը ցանկացած եզրակացութիւններին չհասաւ։

(Մշակ.)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազգային Ժողովը յարատամոր նիստ պիտի գումարէ յառաջիկայ հինգշաբթի օր, 2 յուլիս, ի Ղալաթիա։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ԽՆԴՐՈՅՆ ՀԱՄԱՐ

Ատեանը պիտի բացուի ի ժամ 2 1/2։

Գերապատիւ Վահրամ Մանկունի Եպիսկոպոսի կողմէ Երևանէն ամսոյս 26 թուականաւ Ազգային Պատրիարքարան հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Էջմիածնայ Վեհ. Կաթողիկոսին հիւանդութեան նկատմամբ հաչակ գտած լուրերը «չափազանց» և «սուտ» են։

Այս վերջին երկու բառեր հակասական են. ինչ որ պարզապէս չափազանցուած է, չկրնար բոլորովին սուտ լինիլ, և ինչ որ պարզապէս սուտ է, չափազանց չկրնար նկատուիլ։ Մանկունի Սրբազան կըրնայ ընտիր պատճառներ ունենալ Ամենայն Հայոց Հայրապետին առողջութեան իրական վիճակն ծածկելու. բայց անկախ աղբիւրներէ տրուած տեղեկութեանց նայելով, Տփղիսի և Կ. Պոլսոյ լրագրաց հրատարակութիւնները բոլորովին սուտ չեն, ո՛չ ալ յոյժ չափազանցեալ։

Կովկասիոյ ընդհանուր Գըլխաւոր քննիչ (Ծանսէօռ) Հայազգի Յովհան խան Մելիք Մինասբեանց պաշտօնական ձեւ ունեցող նամակ մը կը հրատարակէ Տփղիսի լրագրաց մէջ, յորում Էջմիածնայ Ս. Կաթողիկոսի հիւանդութեան և ներքին վարչութեան նկատմամբ տարածուած ծանրակշիռ լուրերն յիշելով, պաշտօնական տեղեկութիւն կը պահանջէ Էջմիածնայ կառավարութենէն։

Նորատունկեան և Եուսուֆեան բարեհամբաւ գերդաստանք դառն կորուստ մ'ըրին երէկ։

Լեւոնիկ Նորատունկեան, որդի Նորատունկեան Մեծ. Յարութիւն էֆէնտիի, տասնամեայ սիրուն և հանճարեղ ծաղիկ մը, որ ամենափայլուն յոյսեր կուտար իւր վրայ, սակաւ օրեայ հիւանդութեամբ մահուան անողոք ճիրանին որս գնաց՝ յանկարծ սուգ համակելով իւր դժբաղդ ծնողքը։ Յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսն այսօր կը կատարուի Օրթագիւղի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին։

Տօքթոր Տ. Փէշտիմալճեան «Գիտութիւն և արուեստ,—Մի կարեւոր բացատրութիւն» խորագրով ընդարձակ տեսութիւն մը գրած է մեզ, զոր վաղուընէ պիտի սկսինք հրատարակել։

Տփղիսի Մշակ լրագրոյն մէջ հետեւեալ լուրերը կը կարդամք.

Մեզ հաղորդում են Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ, որ մի հարուստ ազգասէր պարոն շուտով հիմնելու է մի ընկերութիւն «Հայաստան» անունով, որի նպատակը պէտք է լինի նպաստել Հայաստանի ֆիզիքական, ժողովրդական և քաղաքական կազմութեան ուսումնասիրութեանը։ Նա կը տայ միջոց այն պարոններին, որոնք կը կամենան Հայաստան ճանապարհորդել գիտնական ուսումնասիրութեան համար։ Նոյնպէս կը վարձատրէ այն բոլոր աշխատութիւնները, որոնք Հայաստանի աշխարհագրութեան են վերաբերում։ Նոյնպէս հաղորդում են որ մի բաւականին մեծ գումար է նշանակած Հայաստանի ամենաճիշդ բէլիէֆ քարտէզը պատրաստելու համար, և այդ նպատակով դիմած են Կիպերտին։

Լսում ենք, որ Վրաստանի և Իմերեթի թեմական վերատեսուչ Գ. Բարխուդարեանը առաջիկայ սեպտեմբերից մտադիր է անպայման բոլոր հայ—ուսումնարաններում մըտցնել Հայաստանի աշխարհագրութիւնը իբրև առանձին առարկայ և նրա վրա առանձին ուշադրութիւն դարձնել։ Ափսոս որ այդքան ուշ են հասկանում մերայինք Հայաստան ուսումնասիրելու հարցը, բայց լաւ է ուշ քան երբէք։

Շուշուց (Շուշի, Գարաբաղ) գըրում են մեզ, որ մի նշանաւոր կըռիւ պատահեց մի խումբ Թուրքերի և Հայերի մէջ, որը կարող էր վտանգաւոր կերպարանք ստանալ, եթէ ոստիկանութիւնը շուտ վրայ չհասնէր։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԵՏԱԿԱՆ

ԴԱՏԱՍՏԱՆ

ՆՈՐԱՆՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՔ

Վճռաջինջ Ատենին (այսինքն Տիվանը Թէմիիզին) տեղեկագիրն, որ Պետական դատապարտելոց նկատմամբ Եղեռնադատ Ատենին վճիռը կը հաստատէր, վեհ. Սուլթանին մատուցուեցաւ։ Զրոյց կայ թէ երկու Մուսթաֆաներն և Հաճի Մէհմէտ պիտի կախուին, իսկ փաշաները և միւս մահապարտք ցկեանս աշխատութեան պիտի դատապարտուին։ Բայց Թէրճէմանը Հագիգաթ կ'ըսէ թէ դատի նիւթ եղած եղեռնագործութիւնն արդէ

ԹԱՂԱԲԱԿԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ «ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱՑ»
1876Ի

Ատասիկ Վոգըթի երէկուան թըւով յիշուած Ցայտարարութիւնը, զոր մի քանի «Խուլամ հայրենասէրներ և կըրօնասէրներ» 1876ի պետական մեծ յեղափոխութենէն քիչ առաջ անստորագիր ղրկած էին առ Պ. Տիզրայէլի, (Ա. Նախարար Անգլիոյ,) Լորտ Տէրպի, Լորտ Կրանվիլ, Մարէշալ Մաք-Մահոն, Պ. Թիէր, Պ. Կամպէթթա, Պիզմարք Իշխանն և Պ. Վիսքոնթի Վինոսթա, (արտաքին գործոց Նախարար Իտալիոյ)

ՊԱՏՃԷՆ

«Մեր վիճակն որ քան զօր ծանրանալով, ներկայ Ցայտարարութիւնը ձեզ ուղղել հարկաւոր դատեցինք. և նախ Ձեր Վսեմութեան ներողամտութիւնը կը խնդրեմք, զի կը պարտաւորիմք անստորագիր ղըրկել զայն. կը վախնամք որ այս Ցայտարարութեան հրատարակմամբ, մերկեանքն իսկ վտանգի չենթարկի այն պահուն յորում անոր պէտք ունինք մեր հայրենեաց օգտին համար աշխատելու. Այս վիճակ կրնայ գաղափար մը տալ թէ ինչպիսի բըռնապետական վարչութեան մը ներքև կը գտնուինք, որուն անտեղեակ է Եւրոպա։

«Ապացոյց մ՚ալ թէ Եւրոպա մեր երկրին վրայ կատարեալ տեղեկութիւն չունի, այն շրջաբերականն է զոր մօտերս Աւստրիական կառավարութիւնն ուղղեց Ֆրանսայի, Անգլիոյ և Իտալիոյ կառավարութեանց և մի պատճէնն ալ Բ. Դրան հաղորդեց. Այսու հանդերձ, մեր նըպատակը պարսաւել չէ Աւստրիական կառավարութեան բռնած ընթացքն։

«Հարկ է ըսեմք թէ օգուտ չը պիտի քաղուի այն պաշտպանութենէ զոր այժմ վայելել կուտան մեր քրիստոնեայ հայրենակցաց. թէ և յայտնի է որ Օսմանեան արդի վարչութեան կողմէ տրուելիք խոստումներն ալ առջի խոստմանց պէս չգործադրուած պիտի մնան, բայց այդ բարեկարգական խոստմունք մեծ ազդեցութիւն պիտի ընեն իսլամութեան վրայ, և չպիտի կրնայ ընդունուիլ որ Եւրոպա, քաղաքակրթութեան այն կեդրոնը, Թուրքիոյ ժողովրդեան մէկ մասին վնասուն մէջ փնտռէ միւս մասին օգուտը։

«Հոս ամենս ալ, իսլամք և Քրիստոնեայք, նոյն զրկանաց և բռնութեանց ենթարկուած ենք. Այն դէպքեր որք զԵւրոպա յուզեցին, արդիւնքն են ո՛չ թէ ազգաց և կրօնից ատելութեան, այլ այն յոռի և անգութ վարչութեան՝ որոյ ներքև Թուրքիոյ 30 միլիոնէ աւելի բնակիչք կը հեծեն. Ուստի, եթէ վերջ տրուի այդպիսի վարչութեան մը, և նորա տեղ արդար վարչութիւն մը հաստատուի, ազգութեան և կրօնի խօսքեր չեն լինիր, և հաւասարութիւնը կատարելապէս ի գործ կը դրուի։

«Եթէ մեր կառավարութիւնն արդար վարչութեան մը ձեռքը գտնուի, որոյ գործերուն հսկէ բոլոր ազգաց ներկայացուցիչներէն բաղկացեալ Ազգային Խորհուրդ մը, յայնժամ Թուրքիոյ ժողովուրդն, որ այսօր արգելք կը համարուի քաղաքակրթութեան, իւր իմացական կարողութեամբ և երկրին ընտիր հանգամանքներով դիւրաւ կը հասնի քաղաքակրթութեան։

«Այս է ահա Արևելեան խնդրոյն ճշմարիտ լուծումն, որ կրնայ ձեռք բերուիլ առանց արիւնհեղութեան, և առանց Եւրոպական ընդհանուր խառնաշփոթութեան. (Ցայտարարութեան հեղինակներն հոս կը հերքեն այն կարծիքը թէ Շէրիաթն արգելք մ՚է բռնապետական վարչութենէ ազատելու Թուրքիոյ բնակիչները. կը յիշեն, ընդհակառակն, Շէրիաթի այլ և այլ ժողովրդական տրամադրութիւնները, մանաւանդ այն տրամադրութիւն, որուն համաձայն՝ եթէ Սուլթանը տէրութեան օրէնքներն եղծէ, ժողովուրդն իրաւունք կ՚ունենայ անմիջապէս գահընկեց ընելու զայն, և եթէ իւր գահընկեցութիւնն արտօնող օրէնքներն ալ եղծէ, ծանր պատասխանատուութեանց ներքև կ՚իյնայ այդպիսի վեհապետ մը։)

«Արդ, աւելորդ է ապացուցանել Ձեր Վսեմութեան թէ մեր տէրութեան հիմնական օրէնքներն անգամ եղծուած են, և եթէ տեղի ունեցած անկարգութեանց մէկ համառօտ նկարագիրն անգամ ընել ուզեմք, հատորաւոր գիրքեր կրնան լցուիլ.

«Մեր մեծ դժբաղդութիւնն այն է որ ԺԹ. դարուն մէջ երկիր մը կառավարելու ինքզինք ձեռնհաս կարծող վարչութիւն մը, զանազան զեղծմամբք և բռնութեամբք, երկիրը սա տեսակ ելմտական վիճակի մը հասուցած է.—

«15 տարիէ ի վեր կնքուած փոխառութեամբք, Օսմանեան տէրութիւնն 267 միլիոն ոսկւոյ մօտ պարտքի մը տակ ինկած է, որուն տարեկան տոկոսն ալ 100ին 9է. Այս պարտուց փոխարէն, տէրութեան տարեկան ելմուտն հազիւ 20 միլիոն ոսկի է, այն ալ տարուէ տարի կը նուազի. թէ և յիշեալ փոխառութիւնք հանրօգուտ շինութեանց գործածուելու համար կնքուած էին, բայց այսօր Թուրքիոյ մէջ միայն 2,000 քիլոմէթրոյ երկաթուղի կը գտնուի, որ իւր իրական արժէքէն վեցապատիկ աւելի սուղ շինուած է, և շատ տեղերն աւրուած են։

«Բումէլիի երկաթուղեաց գալով, նոքա ո՛չ միայն Եւրոպիոյ երկաթուղեաց հետ չեն միացուած, այլ և նոցա շինութիւնն ստանձնող Պ. Հիրշի չափազանց ընդարձակ արտօնութիւն մը տրուած է, որոյ պատճառաւ երկիրը ծանր ծախուց ներքև իյնալէ զատ ուրիշ օգուտ չէ ունեցած։

«Ճանապարհաց շինութիւնն յառաջ չտարուելէ զատ, կեցածներն ալ խանգարուած են, և միայն Դանուբի նահանգին մէջ կանոնաւոր ուղիներ շինուած են, այն ալ ոչ թէ հանրօգուտ շինութեանց պաշտօնատան ջանիւք, այլ տեղական միջոցներու շնորհիւ, առանց ծանրանալու ժողովրդեան վրայ։

«Թէ՛ Բումէլիի և թէ՛ Անատոլուի մէջ բազմաթիւ գետեր կան, բայց Դանուբէ զատ մեր ո՛չ մի գետը փոքրիկ նաւ մ՚անգամ բանելու չափ չէ յարդարուած։

«Ծովեզերեայ երկայնութեան վըրայ նաւահանգիստներու և ծովափներու շինութեան հոգ տարուած չլինելով, Սև ծովու և Միջերկրականի մէջ երկրին բերքերը բացը գտնուող նաւերը փոխադրել հարկ կը լինի. Մեծ Սուլթաններու և պետական մեծ մարդոց ջանիւք երևան եկած հանրօգուտ շինութիւնք և հասարակային հաստատութիւնք օր ըստ օրէ կը կործանին կամ կը խանգարին յոռի վարչութեան պատճառաւ։

«Կանոնաւոր ուղիներու և կամուրջներու չգոյութեան և տրոց ծանրութեան և անհաւասարութեան պատճառաւ, երկրագործութիւնն և արհեստներն ալ յառաջդիմելու տեղ օր ըստ օրէ կը յետադիմեն։

«Մեր Թուրք լրագիրք "Այն ինչ նահանգի տուրքերէն այս անգամ սա չափ ղրուշի գումար մ՚եկաւ ելմտական պաշտօնատունն" ըսելով հատուածներ հրատարակած ժամանակ, եթէ Եւրոպացիք գիտնային թէ այդ հատուածներու տակ ո՛րչափ գողութիւններ և զեղծումներ ծածկուած կան, մեծապէս պիտի զարմանային։

«Նահանգաց կուսակալները վեց ամիսէ ի վեր ուրիշ բանի համար չեն կրնար դրամ ծախսել, բայց եթէ տուրք չվճարողները բանտարկելու նպատակաւ նոր բանտեր շինելու. Այսօր, տուրքի պատճառաւ բանտարկելոց թիւն անհաւատալի կերպիւ մեծ է։

«Այսպէս ահա, Թուրքիա անհաւատալի կերպիւ ցաւալի վիճակի մը մէջ կը գտնուի. Պիւտճէի բացն, որ օր ըստ օրէ կ՚աւելնայ, կարգ մը շռայլութեանց արդիւնք է միայն, և անոնք որ թշուառութիւն չեն ըներ այդ շռայլութեանց, երբեք կ՚իյնան։

«Հոկտ. 6ին հրատարակուած որոշման համեմատ, ընդհանուր պարտուց տոկոսին 100ին 50ը դեղչուած է թէև, բայց կայսերական պալատը գտնուած ութ միլիոն թոնսոլիտէի համար ամբողջ տոկոս տըրուած է, կէսն ելևմտից պաշտօնատունէն, կէսն ալ Օսմանեան Պանքայէն։

«Այս գանձային որոշման նըկատմամբ մի քանի խորհրդածութիւններ կ՚ուզեմք ընել.

«Այդ որոշում, որոյ հարկաւորութեան վրայ կը պնդէին, միամիտ Եւրոպան յանկարծակիի բերած է, և թէպէտ Մահմուտ Նետիմ փաշա պարտատերաց իբր թէ շահերը պաշտպանելու համար պայմանաժամ խնդրած էր, բայց բուն նըպատակն իւրաց ներկայ վիճակն երևան հանելէ խուսափել էր. Սակայն եթէ հիմնական միջոցներ ձեռք առնուած և երկրին յառաջդիմութեան համար պէտք եղած տնօրէնութիւններն ի գործ դրուած լինէին, այդ ելմտական աղէտի առաջքը կրնար առնուիլ։

«Եթէ Օսմանեան տէրութիւնն այսօրուընէ լաւ վարչութեան մը ներքև դրուի, մինչև 10 տարի կըրնայ հաւասարիլ Եւրոպիոյ ամենէն հարուստ երկիրներուն, և եթէ այս միօք աշխատուէր, Եւրոպա անշուշտ կ՚աւելցնէր մեր վրայ ունեցած համակրութիւնն, որոյ օրինակները քանիցս տուած էր, և այս կերպիւ մեր ելմտական վարկն ալ կ՚ընդարձակուէր, և մեր շահերը պաշտպանութիւն կը գտնէին. Յիշեալ ելմտական կարգադրութիւնն հրատարակուած ժամանակ լաւ տրամադրութիւններ վերագրուած էին Մահմուտ Նետիմ փաշայի, բայց նոքա ալ շատ չանցած անհետացան։

«Եթէ այդ կարգադրութիւն անկեղծ նպատակով մը կատարուած լինէր, անմիջական տնօրէնութիւններ ձեռք առնուլ պէտք կը լինէր ապագայն ապահովելու համար. Բայց նոցա ոչ մին չեղաւ, և ընդհակառակն կարգ մը տղայական միջոցներու դիմեցին, որք երկրին վիճակին տեղեակ անձանց վստահութիւնը խղելու միայն ծառայեցին. Կայսերական իրատէներ հրատարակուեցան, զորս ի գործ դնելու բնաւ մտադիր չէին, և որոց միակ արդիւնքն եղաւ գժտութիւն ձգել այնպիսի ժողովրդոց մէջ՝ որք մինչև այն ատեն համաձայնութեամբ կենակցած էին։

«Ձեր Վսեմութիւնն անշուշտ պիտի զարմանայ այսպիսի անկարգ կառավարութենէ մ՚ազատուելու մասին մեր թուլութեան և անհոգութեան վրայ. բայց ներկայ Ցայտարարութեան հեղինակներն այդ նկատմամբ որոշում մը տուած են արդէն, զոր ի գործ պիտի դնեն, և միայն սա երկիւղն ունին որ այդ որոշում Եւրոպիոյ մէջ կրնայ մեկնուիլ իբրև Քրիստոնէից դէմ ուղղեալ ձեռնարկ մը։

«Եւ իրօք, եթէ այնպիսի մեծ փոփոխութեան մը միջոցին իսլամաց և Քրիստոնէից միջև կռուի մը ծագի, յայտնի է որ վերջիններ անձինք իրաց վիճակին փափկութեան պատճառաւ անկարող պիտի լինին արգիլելու այդպիսի անկարգութիւններ. Մի քանի դարուց մէջ ցոյց տրուած դժգոհութեանց փոխարէն կեդրոնական կառավարութեան կողմէ անպատշաճ տնօրէնութիւններ հրատարակուած էին, ուստի Քրիստոնեայք զրկեալ պիտի համարին զիրենք, իսլամք ալ կառավարութեան ընդդիմութիւնը տեսնելով՝ այնպէս պիտի կարծեն որ անիրաւութիւն կը լինի իրենց նըկատմամբ. Այսպիսի վտանգաւոր վիճակէ մ՚ազատելու համար մէկ ճանբայ միայն կայ, որ է գործունեայ և բանիբուն անձինքը գործոյ գըլուխն անցունել, արտօնութիւն տալով նոցա որ տէրութեանց Կ. Պոլսոյ դեսպաններուն հետ բանակցութեան մտնեն. Յայնժամ միայն կարելի է ուրիշ կերպարան մը տալ գործոց վիճակին. Եթէ բոլոր տէրութիւնք այս մասին չկարենան համաձայնիլ, իրենց դեսպաններուն բարոյական աջակցութիւնն ալ բաւական է.

«Յայնժամ կրնան հաստատուիլ նոր կանոնադրութիւններ, որք յոռի կերպիւ ի գործ դրուած բացարձակ իշխանութեան մը դէմ հակակշռութիւն մը հաստատեն. Հիմա մեր պահանջածն Ազգ. ժողով մը չէ, որ պաշտօն ունենայ վերակազմել տէրութեան բոլոր օրէնքներն ու կանոններն և տնօրինել բոլոր գործերն. այլ ամէն ազգի և հասարակութեան երեսփոխաններէն բաղկացեալ Խորհուրդ մը կազմել, որպէս զի ինչ ինչ ներքին խնդիրներով զբաղի, ունենալով բաւական զօրութիւն հակակշռութիւն մը հաստատելու համար ընդդէմ բացարձակ իշխանութեան. Այսպիսի մարմին մը մեծ ծառայութիւններ կրնայ մատուցանել երկրին, և առանց անոր ոչինչ կարելի է ընել. Ի մի բան, մեր խնդրածն Անգլիական Սահմանադրութեան վրայ ձևակերպեալ Սահմանադրութիւն մ՚է, որ թէև ի սկզբան չարտադրէ այն բարիքներ զորս Անգլիա կը վայելէ, բայց կրնայ ապահովել մեր ապագայն։

«Իսկ եթէ մեր ըսածները չկատարուին, երկիւղալից պատահականութեանց կրնայ սպասուիլ։

«Այնպիսի դէպքեր ծագած ժամանակ, զմեզ պատասխանատուութենէ ազատելու համար այժմէն իրաց վիճակը կ՚իմացնեմք Եւրոպական տէրութեանց։

«Եւրոպիոյ օգնութեան սպասելով հանդերձ, մեք այժմէն ապահով եմք Անգլիոյ օգնութեան վրայ. Եւրոպա զմեզ փրկելու համար նպատակ պէտք է ունենայ ո՛չ թէ այն մեծ գումարներն ապահովել, զորս փոխ տուած է մեզ, այլ նոյն իսկ երկրին վերածնութիւնն, որ ամեն յարմարութիւն ունի ընդհանուր մը լինելու մեծագոյն դրամագլխոց։

«Խորհրդարանին մէջ Ձեր Վըսեմութեան արտասանած բանախօսութենէն կը տեսնեմք թէ տեղեակ էք մեր վիճակին. Արդ, ապահով եղիք որ եթէ անգամ մը վերնայ սա բռնապետ կառավարութիւնն, որ կ՚ընկճէ զմեզ, և եթէ նորա տեղ ազատական կառավարութիւն մը հաստատուի, Թուրքիոյ բոլոր բընակիչք հանդարտութիւն և հանդըստութիւն պիտի կրնան գըտնել» (*).

Կ. Պոլիս, 9 Մարտ 1876.

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻՑ ԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ

Մեր ստացած տեղեկութիւններին համեմատ Վեհ. Կաթողիկոսը անյուսալի դրութեան մէջ է. Նամակագիրներից ոմանք, որպէս հաւատում ալբերից հաղորդում են որ վեհափառի հիւանդութիւնը հոգեկան հիւանդութիւն է. Մանկունին փակված է պահում կաթողիկոսին, ոչ ոքին ներս չէ թողնում նրա սենեակը, որպէս զի ոչ ոք չիմանայ թէ նա հիւանդ է, և ինքն անսահման իշխանութեամբ իշխում է ամբողջ վանքի մէջ.

Այդ դրութիւնը, ինչպէս է խոստովանենք, բաւական վտանգաւոր դրութիւն է վանքի, ամբողջ հոգևոր վարչութեան և ազգային գանձի համար. Այս դրութեան մէջ թողնել Էջմիածինը նշանակում է անհոգ հանդիսանալ ազգային սեփականութեան վերաբերութեամբ, նշանակում է պատասխանատու լինել ազգի թէ՛ ներկայ սերունդի և թէ՛ ապագայ սերունդների առաջ.

Երբ Մատթէոս Կաթողիկոսը հիւանդացաւ, Թիֆլիսից անյապաղ պատգամաւորութիւն ուղարկվեցաւ Էջմիածին, ազգային գանձը, ազգային սեփականութիւնը այլ և այլ պատահարներից ապահովելու համար.

Թիֆլիսը, որպէս Անդրկովկասեան հայութեան կենտրոն, մեր կարծիքով պարտաւոր է նոյնն անել և այժմեան հանգամանքներում. Եթէ Թիֆլիսի ինտելիգենցիան չը հաւաքվի չը համոզի տեղիս հայ հասարակութեանը շուտով իրանից պատգամաւորներ ընտրել և ուղարկել Էջմիածին,—նա մեծ յանցանք գործած կը լինի. Պէտք է պատգամաւորներ ուղարկել, որոնք մի կողմից համոզվելով բժիշկների միջոցով թէ ինչ տեսակ հիւանդութիւն է վեհափառի հիւանդութիւնը, միւս կողմից հաշիւ պահանջելով Մանկունուց, պէտք է մեր կարծիքով մնան Էջմիածնում մինչև որ կաթողիկոսը առողջանայ.]

Բայց եթէ, ինչպէս մեզ հաղորդում են, վեհափառի առողջանալու վրայ յոյս չը կայ, պատգամաւորները պէտք է իրանց ձեռքը դցեն վանքի բոլոր գանձերն ու հաշիւները, որպէս զի վանքի դրութեան մասին հաշիւ տան ազգին.

Հրաւիրում ենք, ուրեմն, Թիֆլիսի հայ հասարակութեանը անյապաղ պատգամաւորութիւն ընտրել և ուղարկել Էջմիածին. Եթէ ոչ՝ կարող է ուշ լինել և երբ որ ազգը կուզենայ տեսնել վանքի հաշիւները,—կարող է պատահել որ ազգի ամբողջ սեփականութիւնը արդէն վատնված կը լինի զանազան Մանկունիների ձեռքով.

Եթէ մի որ և է Ներսիսեան դըպրոցի մէջ, որ ամեն հոգաբարձուները բոլորն էլ բարձր ուսում ստացած մարդիկ են, առանց ժողովրդի վերահսկողութեան փողերը հազարներով կորչում են գանձարանից, կարող էք երևակայել թէ ինչ է կատարվում Էջմիածնում՝ վեհափառի անյուսալի օրհասական հիւանդութեան ժամանակ.

Ամեն բան կեղծաւորութիւն է մեզանում. Երբ որ ամենաչնչին վերանորոգութիւն ես առաջարկում լուսաւորչական եկեղեցու մէջ,—ամենքը, նոյն իսկ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուների պէս մարդիկ, որոնք վատնում են հազարներ, խօսում են աղաղակել. «եկեղեցին չը պէտք է դիպչել, նա ազգի նեցուկ է».

Բայց մի և նոյն ժամանակ այդքան անհոգ և անտարբեր կերպով վերաբերվելով դէպի Էջմիածնի, այդ ազգային գանձարանի անյուսալի դրութիւնը,—ինքըն ազգը և նրա լուսաւորված մասը ապացուցանում են որ ոչինչ նշանակութիւն չեն տալիս եկեղեցուն. Ի հարկէ պատգամաւորներ ընտրելու ժամանակ չը պէտք է ընտրենք Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձուներից, որովհետև դրանով շատ վատ ծառայութիւն արած կը լինենք ազգին, ընտրելով հաշուատեսներ այն անձինքներից, որոնք իրանք չը գիտեն կառավարել այն ազգային գումարը, որ նրանց յանձնված է. (Մշակ)

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ԱՄԱՌ
ՅՈՒՆԻՍ.—ՅՈՒԼԻՍ.—ՕԳՈՍՏՈՍ

Այս եղանակը ծերերու, հիւանդոտներու, նոր ապաքինած անձերու, և տկար կուրծքերու համար ամէնէն եղանակ մ՚է. Քաղցր և տաք օդը զանոնք կը կենդանացընէ, և ամպամած երկինքն այլ ևս անոնց դիւրագրգռած անդամները փոփոխմանց վտանգին չ՚ենթարկեր. Ջերմը անձնական տկարութիւն ունեցող անձինք և մանկունք, ամառը կը գտնան և երեսնին դոյն կու գայ. բայց դիւրագրգռած և ջղոտ (Նէրվէօզ) անձինք կը նեղուին և կը նիհարնան.

Ներքին հաւասարակշռութիւնն ու ներդաշնակութիւնն՝ սակայ մարմնին իր պաշտօնը կատարելէն կախում ունի. շատ մը հիւանդութիւններ և երկարատև (քրոնիկ) ցաւեր մարմնին անգործութենէն և շարժումէն յառաջ կու գան. երբ մարմինը յոգնէն կը խորշի, երբ իր ծակտիքները ալ բաց չեն ըլլար և քրտինքը դուրս չ՚են կրնար ելնել, ներքին անդամները կը բորբոքին, գէղձերը (կլանդ) կը դժուարին և ալ գործարանները կանոնաւոր կերպիւ իրենց պաշտօնը չ՚են կատարեր. Հետևաբար ամէն երկա-

(*) —Վոգըթ կը դնէ թէ այս Ցայտարարութիւն Միտհատ փաշայի գըչէն ելած է, «մանաւանդ թէ այն «խմբին» (Միտհատ փաշա) շատ կ՚ակնարկէր ամէն խօսքի Դանուբի նահանգին վրայ», (որոյ, ինչպէս յայտնի է, կուսակալն եղած էր Միտհատ փաշա).

բառէ հիւանդութիւնք կը ծագին, նա մանաւանդ մարսողական գործարանաց մէջ, չորցած մորթն ա՛լ ոչ կ'արտաշնչէ (տրանսբիրէ) և ոչ կը ներշնչէ (աբսորբէ)։

Մորթին վերատին իր փափկութիւնը և թափանցկութիւնը տալու համար՝ ամառը չատ յարմար կուգայ, վասն զի օդը չոր և բարեխառն կ'ըլլայ․ այս եղանակը շրջագայելու, ամարանոցներ երթալու, անուշ ջուրի և ծովի բաղնիքներու ատենն է։ Որչափ պէտք է լաւ սընունդ մը տկար և հիւանդոտ տղայոց համար, այնչափ ալ ամարանոցը ծերերու և հիւանդութենէ ելած անձերու համար պիտանի է։ Որչա՛փ հիւանդութիւնք՝ որ քաղաքներու մէջ երկար կը տեւեն, քաղցրաբոյր ծաղիկներով և կանաչ տունկերով զարդարուած օդաւէտ գիւղերու մէջ անմիջապէս կը վերջանան։

Անուշ ջուրի և ծովու բաղնիքներ չատ առողջարար և օգտակար են, որովհետև մարմնոյն զովութիւն, մորթին բնական փափկութիւն, և անդամներու դիւրաշարժութիւն կուտան։

Տղաք և տղայք կրնան անկից օգուտ քաղել, եթէ պէտք եղած զգուշութիւնները ի գործ դնեն, անոնց և բոլոր տկար և անզօր անձանց համար՝ այս մասին պէտք եղած կանոնը՝ չատ տաք եղած օրերը միայն բաղնիք երթալ և ջուրի մէջ խիստ քիչ մնալն է։ Նոր մեկուն տարիքը և առողջութիւնը չներեր արեան բոլոր տաքութիւնը վերցուտեն սառելու, զգուշանալու է որ պաղ չ'առնէ․ քանզի ան ատեն հիւանդութիւնը խիստ կը սաստկանայ և կ'երկարի։ Բանի մը վայրկեան ծովու բաղնիք կենալէն ետքը պէտք է չուտ մը հագուիլ և չորնալ, որպէս զի արեան շրջանը վերանորոգի։

Ցօղուածոյն հեղինակը Պ. Ալցոննէ, խօսք Միջերկրական ծովու վրայ կեդրոնացնելով՝ անոր ջուրերուն մայիսի վերջէն մինչև հոկտեմբերի սկիզբը խիստ առողջարար ըլլալն, և իրեն իր տղայոց հետ այս միջոցները բաղնիք մտնելը նկարագրելով կը յաւելու․ «Տղայ մանրէն քիչ մը եռք կ'րքէ, մարմինը կը ղովնայ, և բաղնիքէն ելլելով մեծ նօթոտին (որ արեան վերին ճառագայթներովը միշտ դաղ (ըլլաժագ) կ'ըլլայ) մարմնոյն վրայ ըրած ազդեցութիւնն զգալի կերպիւ կ'իմացուի. մինչ այրիչ աւազի վրայ քալելով դանուած դարմանէն ալ գեղ դարմա՛ն կ'ըլլայ․ պէտք է ցաւգգացած անդամները նոյն իսկ բոլոր մարմինը աւազի մէջ թաղել, այն ատեն մարմինը այս աւազի ծածկոյին տակ՝ ի չոր բաղանիս կը քրտնի և կ'արտաշնչէ․ ինչ լաւ քանչելի դեղ յաւերու և յօդացաւերու (ռհեւմաթիզմ) համար, և յայնժամ ո՛րչափ հաճոյք և ո՛րչափ հանգիստ մարմնոյ։

Հանքային ջուրերն ալ խիստ առողջարար են․ ինչպէս Վիչի, Պոն, Պարէժ, և Ցանկատանի մէջ խիստ համբաւաւոր են Պրուսայի հանքային ջուրերը․ Բանիւ և այլք Առողջութեան վրայ ջուրերու ըրած ազդեցութիւնքն չատ, անդամներու թեթևութեան և լեարդերու կենսառաջոտ հիւթերուն և ճամբորդութեան. զբօսանքներուն ըրած ազդեցութիւնն ալ մեծ դեր ունի․ դլուխը կը թեթևնայ, մտքին գաղափարները կը ցրուին, ջիղերը կը զօրանան, ախորժակը կը բացուի։

Ջուրերուն իրենց բաղադրութեանը մէջ գտնուած նիւթերու համեմատ այլ և այլ ազդեցութիւններ ունին․ զոր օրինակ ծծմբային ջուրերը, ջղային կազմուածք ունեցողներու համար խիստ գրգռիչ են, իսկ անուշ ջուրերն ամոքիչ և առողջարար և եթ են։

Ծծմբային ջուրերու մէջ երևելի են Նէրիսի և Բլոմպիէրի ջուրերը, որ տեսակ մը ջղային հիւանդութեանց համար ճշմարիտ կաթի բաղնիքներ են։ Ամառը՝ աղիքներու խառնակութեանց ատենն է․ մանաւանդ տաք երկիրներ․ եթէ թեթև թանչք մը (ethere) յաւալ կուգայ, խիստ ազդու և յարմար դեղը՝ ճաշէն առաջ կէս գաւաթ գինիի մէջ 50 սանթիկրամ ([illegible]) խառնելով խմելն է։

Ամառը պաղ ջուր խմելու է․ բայց ոչ սառոյցով խառն․ եթէ մեկուն ստամոքը և աղիքները խառնաչփոթ են, սառէն զգուշանալու է, նա մանաւանդ ճաշէն առաջ․ սառոյցի կտորներ ուտել այնչափ վնասակար չէ․ բռնով և սուրճով չինուած սառոյցի օչարակը ճաշի ատեն անվնաս է, ստամոքը կը զովացնէ և կը զօրացնէ․ մինչդեռ չատ անգամ կը պատահի, որ երիկունը պտուղի վրայ առնուած սառը՝ ընթրիքէն քիչ մը ետքը մարսողութիւնը կը խանգարէ և մինչև անգամ տեսակ մը թոյն կ'արտադրէ։

ՂԱԶԱՐՈՍ ՊԱԼԵԱՆ

1881 Յունիս 27
Կ. Պոլիս

ԲՈՒՆ՝ ԲՆԱՓՈՒԹԻՒՆ
(Էնսթէնք, նաթիւրէլ)

ԵՒ ԲՆԱՑԱՄՈՒԹԻՒՆ ([illegible])

Բատ ախանաւոր Բէյնար ուսուցչին՝ բնափութիւնն և բնացամութիւնը ջղային (Նէվրոզ) և կամ բնոյ կերպարանափոխութիւնք են։

Ուղեղն յետ երկար ատեն վաստակելոյ՝ հանգիստ առնլոյ պէտք կ'զգայ, ահա յայնժամ կը դադարի գործելէ՝ թէ ոչ ի սպառ՝ գէթ մասամբ իսկ․ թողլով այն ջղային կեդրոնից, օրինակ իմն ողնածուծին՝ մեր յօրինուածոյն տակաւին գործօն մնացած մասն ուղղելոյ փոյթն։

Բնոյ մէջ նախ և առաջ մկանունք կը թուլանան, յետոյ կը թմրին զգայարանքն տեսողութեան, ապա լսելոյ և ի վերջոյ միւս գործարանացն։

Ահա այն ատեն ուրիշ հպատակի մեր կամաց, և ամենայն ի մեզ ինքնաբերաբար կը կատարի։ Ոստի ուրեմն կը հետևի թէ բնացամութիւնը թերի քուննէ, յորում երևակայութիւնն բայց ոչ իմացութիւնն և ջղային դրութեան այս կամ այն մասն եւեթ պահեն իւրեանց գործունէութիւն։ Արդ բնախօսաբար ուստի՞ կախումն ունի քունն․ չան և ուրիշ կենդանեաց վրայ կատարուած ամենօրեայ և բազմաթիւ փորձերն ցոյց կուտան մեզ պատճառն․ վասն զի եթէ որ և է կենդանի մի քնացնելով տրուեստականութեամբ և նորին դանկն բանալով մերկացնեմք ուղեղն, այն ատեն կը տեսնեմք թէ կենդանին քնացած միջոցին ուղղոյն մակերևոյթը լնագոյն է և յարմարի վարդագոյն. հետևաբար քունն ուղղոյն կրած արեան նուազմանէն է (anemie), և իրօք կրնամք նոյնչքնել զմարդն, և կենդանի մի սեղմելով վզին վրայ քնարեր շնչերակն (carotide) այսինքն արգիլել որ արիւնն գլխական մասին չհասնի։

Բնոյն առաջին կերպափոխութիւնն զոր կը դիտեմք՝ է իւր չափազանցութիւնն այս է [illegible]։

Յանաւորաց մեծամասնութիւնն և թռչունք այն սառիճանի ջերմութիւն կ'ունենան, որով կարող լինին ձմեռն և ամառն նոյն պահել իւրեանց բարեխառնութիւնն և նոյն իսկ ցրտոյ սաստկութեանց դիմադրել․ սակայն կան այլք այց բարեխառնութիւնն մթնոլորտէն միայն 12 կամ 15 աստիճան վեր է, ուստի ցրտագին եղանակին յոյժ կ'իջնայ նոցա բարեխառնութիւնն։ յայնժամ կենսական շարժումն կը դանդաղի, և կենդանին թմրութիւն կը զգայ և կ'իյնայ մահաքուն վիճակի մէջ, ուստի տաքէն և նոյնպէս եղական երեւոյթ մի կը պատահի յորում կենդանիք ըզգայութիւնն կը կորուսանեն զոր օրինակ այրեցած գօտւոյն տակ բնակող օձերն որք ամառն ատենները զով տեղեր կը կաղաւին անշարժ։

Իրօք ձմեռն կը հանդիպիմք տեղ տեղ ճեղքուածներու մէջ, քարերու տակ եւ ծածկուած անշարժ միջատներու, սողնոց եւ, որք ընդարմացած անդ կը մնան մինչ ի բարձրանալ բարեխառնութեան։

Միջատաց և սողնոց նման են կը թմրին չիղջք, առնէտք, ոզնիք, խլուրք, արջն, գերմանիկ մուկն եւ։

Երբ բարեխառնութիւնն կ'ըսկսի իջնալ, այս կենդանեաց վրայ անզգայութիւն կուգայ, նախ թիւն գործարանք հազիւ հազ կը բանին, բայց ոչ երբէք կը դադարին, արիւնն կը դանդաղի, արեան շրջանն յոյժ կը դանդաղի, շնչողական կիզումն սաստկութիւնն կը կորուսանէ, շնչողութիւնն աւելի մորթային է քան թոքային կամ խռչակային։ կեանքն սնեդծական տարրերաց ըսպառմամբ կը պահուի, զի անունդ չեն առնուր բնափութեան միջոցին։ Ալբնայց մուկն գործունէութեան ատեն մէկ ժամու մէջ ի իւր ծանրութեան իւրաքանչիւր հազարակըղամին համար կը սպառէ մէկ կամ և 198 հազարորդակրամ բնածուխ, իսկ քնոյ մէջ հազիւ 40 կամ 48 հազարորդակրամ, այսինքն, առաջնոյն 1/30 մասն և աւելի նուազ։

Երբ բարեխառնութիւնն կը բարձրանայ, քնափ կենդանիք կը զգաստանան ի խոր քնոյն և կը սկսին չարժիլ, նոյն առաջին փոյթն կը լինի քնէութեան միջոցին իւրեանց անկուածոց ըրած կորուստն դարմանել ճարակօք։

Մարդիկ եւ նոյնպես են երբեմն բնափութեան, այժմիկ իսկ ի փարիզ Սալբէտրիէրի անկելանոցին մէջ քառասունեւհինդամեայ կին մի երբեմն տարի մի ամբողջ կամ աւելի կը նիրհէ։ Այս հիւանդը բաց ի յեղական ջղախտէն որով կը տանջի գեղեցիկ, սարին անդամոց անդամալուծութեան ալ ազատ մնացած էր ի դարմանոյն։

Այս քնափը, քան տարի է որ անկողնէն կը ծառայէր, յորում կարող չէ խօսիլ, հաղուագիւտ դիպուածն և չափաւոր իմացականութիւն ունի․ սովորաբար ոչ է վաստաղջ և կարէ խաղալ ու հանգստ կ'երկէ։

Ցաւոց ըմբռնմանէ մի քանի օր առաջ կը յուզի և կը վրդովի, յոգնդգդութեամբ կը բարբառի, և նա մանաւանդ յիմարաբար այն սասփճան մեծամձայն կը ծիծաղի, որ ամէնքն հեռաքրքրութեամբ զայն կը բոլորեն․ գիտեն թէ ինչ նշան է այդ, և խօթապահուհիք իմաց տան բժշկաց թէ Նէրհուհէն (սոմնէօր) դիպոյն յօրջոցն, սկի ննջել։

Ծիծաղն կը յածնու և հասակ կը վերջանայ, աչքն կը խփին, անդամքն անգործ՝ անկենդան կըլնան, և ահա մահաքուն վիճակ մի որ ուրեմ օրէն մինչև մի տարի և աւելի կը տեւէ. մերթ ընդ մերթ հեծեծումն արձակէ և ապա ի խոր լռութիւն դառնայ, այս միջոցին բերնէն վար լցնելով կը սնուցանեն զքնափն, և ոչ մի արտաքին դրդիչ կարէ սթափել զայն ի քընոյ։

Աճումոմեի քնափութեան տեպն, խորունկ քուն մի է հաւանականաբար յի երազօք․ կը զարթնու գեղեցիկ առաւօտ մի և կարի ապշած կը գտնայ ինքզինքն ձեռնց և սառնամանեաց մէջ, նա որ գարնան ծաղկաւէտութեան ատեն նիրհեց։

Երկրորդ վիճակ մի որ կրնայ քընոյն կերպափոխութենէ ծագիլ, է Բնացամութիւն, զոր պիտի տեսնեմք յաջորդ յօդուածոյն մէջ։

Ա․ ԽԱՐՏԵԱՆ

ՀԱՃԸՆ

Ազգ․ Պատրիարքարանի և Միացեալ ընկերութեան անօրէն ժողովոյ ղրկուած հեռեւեալ պաշտօնագրոյն մէկ օրինակն ալ մեզ հաղորդուած է Հաճընէն։

ՊԱՏՃԷՆ

Հաճըն 28 Ապրիլ 1881

Ըստամպօլտա մաղլթամէմ վագըֆեան պաթէհու Կիլիկեան նամերենի համիլ թէշքիլ օլունան ընկերութիւն թարաֆընտան ահվալը հալը փօրբէթմիշ վէ մահրումիյէթը իսպաթ ճընարատ սէքիզ սենէ յի միւթէճավիզ ընկերութիւնը մըզբուրէ թարաֆընտան մուալլիմլէր վէ մեքթեպճի սայիր լէվազըմաթլէր կէօնտէրիլէրէք իլօգաուէրիհա սալահիյէթիմիզ թալիմ ու թէրպիյէ օլունմաւ վէ էհալինին հաջէթի ճիհէթլէ քիւլլի իմտի միլյէթէ վէ մէմլէքէթէ նաֆիա պիր քաչ սաէթմիմիզ մուալլիմլէր պուլունմասը խուսուսընտա պաշլըճա թէ ճըֆինի նիզամընտան իւերի կէլիր օլտուղու հալտէ խատէ ետերեք վէ մէլէթ ու թէպայէ իւ չուն փրօթէսթանթ մէքթէպլէրինէ մէտռեսէ ... թարաֆընտան վարժուհի կէօնտէրիլմիշտիր ... [illegible]

Ըստամզօլտա Միացեալ ընկերութիւնը ... Սալլաւ Մէլքոն վէ ... [illegible]

Էֆէնտիլէր, Հաճընիմիզտէ լիւզումլու իւլէ մեքթեպլէր քիւչաքլընա արզուըէշ օլուր իւնիւզ, պու կիւն սըրիլ թէճավիւզ էյլէտիքլէրի պու սէպէպտէն ... [illegible]

ռէֆիկ միլլէթիմզի, զիրա Կիլիկեան ընկերութիւն վաղթընտա պուլունան մէքթէպլէրիմիզ սայէսինտէ օթուզ խանէ գատար փրոթէսթանթ օլուպ վէ Քաթօլիք հէչ պուլունմազ իքէն, շիմտի իսէ փրոթէսթանթ, եւեզ վէ Քաթօլիք օթուզ խանէյի թէճավիւզ իթմիշ տիր վէ կիւն պէ կիւն թէրագգի պուլմագտա տըր, հէր հալտէ միլլէթիմիզին [illegible] պէյլէ վէ պու պապտէ իգթիզա էտէն ճիհաթ վէ [illegible] իլթիֆաթ ... մէթ պույուրմանըզը թէմէննի էյլէրիզ։

Ի դիմաց Ազգ. Քաղաքական Ժողովոյ Հայոց Հաճընոյ
(Կնիք Բոլ. ժողովոյ)

Ատենադպիր Ատենապետ
ՍԱՐԳԻՍ ՊԱԼԵԱՆ ԿԻՐԱԿՈՍ ՃԻՅԷՐԵԱՆ

Ճիշդ ուղղութիւնն իրաւ և արդար ըլլալն կը վաւերացնեմ․

Նախկին Առաջնորդ
ՊԵՏՐՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Գոհութեամբ կը լսեմք թէ Միացեալ ընկերութեանց արդի Գործադիր Ժողովը մասնաւոր հոգ կը տանի Հաճընի կրթական վիճակին, զոր բարւոքելու համար ինչ ինչ անօրէնութիւններ ըրած է արդէն։ Մեր ընթերցողք գիտեն թէ, Ազգանուէր-Հայուհեաց Բարեխնամ և ազգօգուտ ընկերութեան յատկացուցած 100 ոսկւոյ դումարով, Միացեալ ընկերութեան Գործադիր Ժողովը կարող եղած է մի անօրէնուդասատու և մի վարժուհի (Տէր և Տիկին Նալպանտեան) ղրկել Հաճընի երկսեռ վարժարանաց համար։

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլիս, 29 յունիս 1880

Ազնիւ Մասիս․

Երախտագէտ սրտիւ կուգամ այսօր խորին շնորհակալիքս յայտնել առ Ձեզ այն դիւրութեան համար՝ զոր տուիք առ ազգն Ձեր ազգօգուտ թերթերուն գինը կէս առ կէս զեղչելով՝ այն կրկնակի նըպատակաւ որ թէ՛ ընթերցասիրութիւնը ծաւալի ժողովրդեան ամեն կարգաց մէջ և թէ՛ այս աւթիւ ընդհանուր ազգիս գիտութեանն ու օժանդակութեանն արժանի Ազգ․ Հիւանդանոցը նպաստաւորի բարեգործութեամբ։

Որչափ եմ ըսելու թէ յորմէ հետէ Ձեր թերթին գինը 20 փարայի իջաւ, կը տեսնեմ փողոցները մանրավաճառք, որք պահ մը երենց վաճառքը մէկ կողմ դրած Մասիս կը կարդան․ բեռնակիրք՝ փողոցի մ'անկիւնը նստած Մասիս կը կարդան և կ'ուրախանան․ հարկ չ'կայ ըսելու որ ասոնց համար ծանր էր յառաջադոյն ազգային թերթ գնել, բայց այժմ կ'ուզենք Ձեզ խրախուսել Ձեր այս գովելի զոհողութեան և բարեգործութեան մէջ։

Իսկ միւս կողմանէ ցաւօք սրտի կը տեսնեմ մէկ քանի կարող ազգայիններ, որք փոխանակ մէկ թերթ կրնան երկուք և աւելի գնել, տակաւին չեն թողած իրենց վատ սովորութիւնն, այն է երեկոյները վաճառողի չոգենաւերուն մէջ ուրիշին թերթն առնուլ և կարդալ։ Այսպիսեաց համար ի՞նչ կ'ըսէ Ձեր Ազգը թէ ՉԲԻ ԹԵՐԹ ԿԱՐԴԱԼ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ է․ Նոքա աչք ունին ու չեն տեսներ, որք քան փարա տալու կը դժկամակին ազգային թերթ մի կարդալու համար, մինչդեռ միւս կողմանէ սուրճի և այլ բաներու համար օրը 40-80 փարա կը վճարեն․ թէ՛ ազգային թերթ մի և թէ՛ բարեգործութիւն մի քաջալերելու համար պարտք է մեզ որ մեր առօրեայ ծախքերէն քըսան փարա զեղչեմք, կամ օրը քըսան փարայի բան պակաս ուտեմք։

Ասկից զատ, երկրորդ կարգի լրագրավաճառաց մէջ կան այնպիսիք, որք 5րի և կամ 10 փարա առնելով թերթ կը կարդացնեն․ պէտք է որ այլ եւս այդ անարգ միջոցը մէկ կողմ դնեն և ժողովուրդն սակով թերթ կարդացընելու ընտելացնեն, այս է իւրեանց

պարտքը, զոր եթէ չկատարեն, յական յանուանէ պիտի նշաւակեմ զիրենք։

Փոխանակ [illegible] քաջալերելու՝ պէտք է ընթերցասիրութիւնը քաջալերել, օգուտ քաղելով մանաւանդ այն մեծ դիւրութենէն՝ զոր Մասիսի արդի գինը կը մատուցանէ ամեն կարգի ազգայնոց։

Ձեր խոնարհ ընթերցողներէն մին։

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

—o—

. . . Տէր Խմբագրապետ.

Մանզումէի Էֆքեար լրագրոյ նախընթաց թիւերէն միոյն մէջ Հայրենիքէն առնուած մի եղելութիւն պատմուած էր, եղելութիւն՝ որ մտքերու մէջ միայն գոյութիւն ունեցած է. զի արդարև այսպիսի դարու մէջ և Պոլսոյ քթին տակ միջնադարեան ձեռնարկութիւն մը վերագրել Ազգ. պաշտօնէութեան մը՝ բաւական անհեթեթ գաղափար մ'է ոչ նուազ գայթակղական. Խորհուրդս պարտ կը համարի յայտնել թէ ոչ երբեք սխալմամբ եղած է՝ որ և իցէ կնոջ իւր կալուածն ազգին թողուլ և թէ Տ. Արսէն քահանային նկատմամբ եղած ամբաստանութիւնը ճիշդ նոյն գործին համար հաւասարապէս անտեղի է. հետևապէս պատշաճ բացատրութիւնքը տալէ յետոյ առ որ անկ է, ներկայիս կը փութամք հրապարակել ամբաստանութեան մը հերքումն հրապարակաւ հաղորդել ընթերցողաց։

. . . Խմբագրապետ Տէր, ի սէր արդարութեան պատուական օրաթերթիդ մէջ հիւրընկալել հաճեցէք զայս երկտողս։

Ի դիմաց Թաղ. խորհրդոյ Ս. Խաչի որ ի Ռոտոսթոյ

23 յունիս 1881

Ատենադպիր — Ատենապետ

Գէորգ Դուրեան — Մ. Կէոր. Նաղըրեան

ԶԵԿՈՅՑ

——

«Միութիւն» խորագրով գիտական յօդուածին հեղինակէն կը խնդրուի Մասիսի Խմբագրատունն հանդիպիլ առաջին առթիւ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նորայրի Գաղղիերէն–Հայերէն ԲԱՌԱՐԱՆ ին 59րդ թերթն հրատարակեցաւ։ Թերթերն կը վաճառուին ի Պոլիս Ֆրէնկեան, Ղուկասեան և Գասփարեան գրավաճառանոցները, Ղալաթիա Յ. Արշակ Էֆէնտիի թղթավաճառանոցը և Բերա Վայսի քով։

Զմիւռնիոյ համար դիմելու է Մեծ. Մսերեան Գրիգոր Էֆէնտիի գրավաճառանոցը։

Գին իւրաքանչիւր թերթին 60 փարա արծաթ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ՀԱՅՈՑ ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

——

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ
Գ. ՏԱՐԻ

Մայրենի լեզուի Գ. հատորը՝ Պօլսոյ աշխարհաբարի վերածուելով ի լոյս ընծայուած է այս անգամ մաքուր տպագրութեամբ և 70 էն աւելի ընտիր պատկերներով։

Գինն է 5 դահեկան արծաթ։

Կը գտնուի բոլոր Հայ գրավաճառաց քով. — կեդրոնատեղին է Միացեալ Ընկերութեանց գրասենեակը։ Դպրոցաց համար մասնաւոր զեղչ կ'ըլլայ։

ԸՆՏԻՐ ՔԱԶՄԻՐՆԵՐ ՈՒ ՇԱՅԱՔՆԵՐ

——

Փոքր Ասիոյ ԿԻՒՐԻՆԻ տեղական գործարաններէն ելած զուտ բուրդէ դիմացկուն և գեղեցիկ քազմիրի և Շայաքի զանազան տեսակներ։

Կը ծախուին Կ. Պոլիս Պահճէ–Գաբու Ղարագօլին դէմը թիւ 5 խանութը։ 1

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Լանկա Սէփէթճճի փողոցին անկիւնը 40 կանգուն գետին մը կայ ծախու, որ ունի մէջը ջրհորք մը և հոր մը։

Ուզողը Իւսկիւտարու Ս. Խաչ եկեղեցւոյն Բանկալը Նշտոր ժամկոչ Սահակ եղբօր հետ պէտք է խօսի։

ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԵՒՆԻՃԷ ԾԽԱԽՈՏԻ
ԳՕՆԹԻ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ՇԱՀԻՆԻ

—

109—Ղալաթիա, Սանտըգճըլար փողոց—109

—

Ստորագրեալքս առևտրական բոլոր պատասխանատուութիւնը մեր վրայ առնելով, Գօնթի եղբարց և Շահինի հետ ընկերութեամբ Ղալաթիոյ Սանտըգճըլար փողոցը թիւ 130 գործատուննհաստատեցինք 'ի վեր՝ արժանապէս քաջալերուեցանք պատուարժան յաճախորդաց բազմութենէն։ Ամեն ոք լաւ գնահատեց մեր գործարանէն ելած ծխախոտոյն ընտրութիւնը, ճաշակը և գիներուն չափաւորութիւնը տեսակներուն համեմատութեամբ. ուստի և մեզ հարկ եղաւ, աւելի ընդարձակ ասպարէզ մը տալ մեր գործառնութեանց։

Եւ նախ՝ մեր գործարանն ու վաճառատունը փոխադրեցինք առաջնոյն դիմացը 109 թիւ շէնքին մէջ, որ իւր անհամեմատ ընդարձակութեամբը խիստ յարմարութիւն ունի թէ մայրաքաղաքէս թէ գաւառներէն և թէ օտար երկիրներէ եկած բազմաթիւ հրամանները յոյժ գոհացուցիչ կերպիւ և փութով կատարելու.

Երկրորդ՝ ծխախոտոյ բերքն արտադրող ամեն կողմ և մանաւանդ Յէնիճէ յատուկ գործակալներ կարգելով սկսած ենք մասնաւոր խնամօք պատրաստել տալ բերքը և ահա այս խնամոց և զոհողութեանց շնորհիւն է որ այսօր ամենընտիր և հոտաւէտ ծխախոտներ կարող ենք մատակարարել նաև 150նոց, 200նոց, և 300նոց և աւելի բարձր գիներով ըստ տեսակին։

Այսուհետև ոչ ոք պիտի վարանի իւր ճաշակին յարմար ընտիր ծխախոտ գտնելու մասին, բաւական է դիմել մեր վերոյիշեալ գործատունն 'ի Ղալաթիա Սանտըգճըլար փողոց թիւ 109, և կամ ամեն ծխավաճառներէ խնդրել մեր գործարանէն ելած ապրանքներէն։

Ծան. Օտար երկիրներէ ապրանք ուզողները կըմասնակցին այն մենաշնորհին, զոր ունիմք կայսերական կառավարութենէն, որ է պանտրօլէ տուրքէն ազատ ըլլալ, որով 0/0 ին 20 շահ կունենան։

Վաճառատուներն են.

Ղալաթիա Սանտըգճըլար թիւ 109

Չըրտան գաբու Չէօմլէկճիլէր „ 29

Էմին–Էօնիւ „ 56

ՏԷՄԻՐՃԱՓՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և տօն օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Կ. Պոլիս, Պահճէ–Գաբու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ գաւառաց մէջ հետևեալ հոգաբարձուաց գրասենեակները.

ԿԱՐԻՆ. Յովհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան.
ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.
ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Երանոս էֆ. Սմամալեան.
ՍԱՄՍՈՒՆ. Եղիազար էֆ. Մուրատեան.
ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Խ. Մազմանեան.
ՌՈՏՈՍԹՕ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէսլեան.
ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Աբրահամ էֆ. Պէրզամալեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խորէն էֆ. Էսկիճեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Ս. Էթմէքճեան էֆ
ԵՒԴՈԿԻԱ. Գէորգ էֆ. Նազարեան.
ՔԱՐԲԵՐԴ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան.
ՄՈՒՇ. Արմենակ էֆ. Խանդալեանց.
ՎԱՆ. Պետրոս » Գարամանճեան.
ԲԵՐԻԱ. Սեդրակ » Խորաճեան.
ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ Թաշճեան.
ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Կ. Ոսկերչեան
ՖՕՔՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.
ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.
ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՃԷԼԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

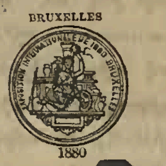

GRANDE RÉCOMPENSE

LE ROYAL WINDSOR

ՌՕԱՅԱԼ ՈՒԻՆՏՍՈՐ

Միակ ճշմարիտ և անվնաս վերանորոգիչ հերաց (մազերու).

Միակ անվրիպելի դեղ՝ ալեխառն հերաց են բնական գոյնը տալու համար.

Միակ անքաղտաելի [sic] բազադրութիւն հերաց պահպանութեան համար.

Լաւագոյն ջուր՝ հերաց թափթփումն արգիլելու համար.

Ամենազօրագոյն դեղ թեփերու գոյացումն արգիլելու համար.

Զոր Եւրոպիոյ բարձր ազնուականութիւնը կը գործածէ, և զոր ամենապակէ և ամեն դասէ Տիարք և Տիկնայք կը փնտռեն։

Թուրքիոյ համար կը գտնուի Ղալաթիոյ մաքսատան մօտ Ասա խան երկրորդ յարկ Ջէրվալթի և Ֆայէա ընկերութեան սենեակը։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 30 յունիս.

Օսմ. Քօնս.	գոցուեցաւ	16.36
» »	բացուեցաւ	16.32
» »	կէս օրին	16,25

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

		Անգղ. լիր.
Սօսիէթէ ժէնրլ. 6 0/0	»	5.20
» Օթօման	»	3,35
Կ. Պոլսոյ Պանքան	»	11, 5
Քրէտի ժէնէրալ 6 0/0		6,
Փոխ. 1863 (Մութոն) 6 0/0	Ֆր.	84.
» 1865 (») 6 0/0	»	85,
» 1869 (Բինար) 6 0/0	»	84,
» 1872 (Պօն տիւ Թրէզօր)	»	27,
» 1873 (Բինար) 6 0/0	»	83,
Րումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	50.50
Լաւրիում	»	140,
Թրամուայ	Օսմ. լիր	380,
Թղթադրամ	»	1020
Հէվալէսիզ		50,
Րէքօր		—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշ.)	Ղրշ.
Անգղիական ոսկի	109 28
Գաղղիական »	87 21
Բօլ	90 6
Գրիմից	51 20
Գառայօն թուղթ 8 րուպլի 84 գարիք	
Գառայօն արծաթ (Նոր)	92 10
Մէճիտիէի տարբերութիւն	7 18
Վեցնոց	126 20
Հինգնոց	208 20
Հինգնոց (անկէտ)	180
Մէթալիք	205
Պզինճ (անուանական)	700

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 11 յուլիս.

Անգղ. Քօնս.		101 3/16
Օսմ. »		15 3/8
Փոխ.	1865	17 1/2
»	1869	17 1/8
»	1871	77 3/4
»	1872	28
»	1873	16 7/8
»	1877	90 3/4
Պանք Օթօման		15 5/8
Ռուս. փոխ. 73ի		90 1/2
Եգիպտ. միացեալ		78 1/8
» արտօնաւոր		98 1/2
Տայրա Սանիէ		77 1/2
Փոխ. Ռօշիլտ		97 1/2
Փոխնկագիր Փարիզի վրայ		25 52

Փարիզ 11 յուլիս.

Գաղղ. Քօնս. 5 0/0		119 37 1/2
» » 3 0/0		85,50 1/2
Օսմ. Քօնս.		15 57 1/2
Փոխ. 1865	Ֆր.	86
» 1869		86
» 1873		84
Օսմ. Երկաթուղի		52.75
Պանք Օթօման		643 75
Քրէտի Լիօնէ		941 25
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)		93 1/2
» » Արևելեան		61 7/8
Իտալ. Քօնս.		91 35
Եգիպտ. միացեալ		396 25
Փոխնկագիր Լոնտ. վրայ		25.28

Վիէննա 11 յուլիս.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	116 90
Րումէլիի երկաթուղի	25.50

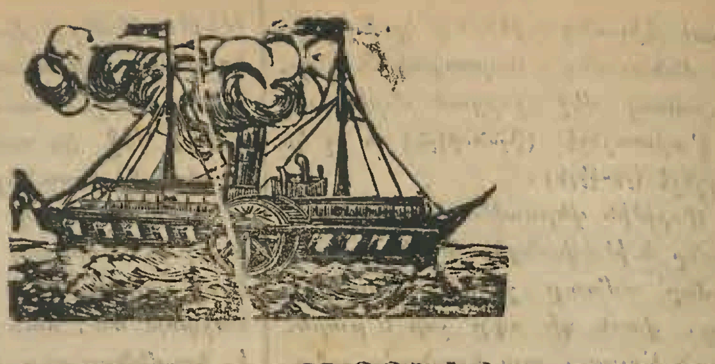

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1881 ՅՈՒՆԻՍ 1 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՔՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 30

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
10 45	Եէնիմահալլէէն Մէզարպուրնու, Պէյլէրպէյի, Թարապիա Եէնիքէօյ Ստենիա. Փօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Առնաւուտ գիւղի շոգենաւն հետ պիտի հաղորդակցի։)	20
11 30	Ռ. և Ա. Գավաք, Եէնիմահալլէ Մէզարպ. Պէյլէրպէյի. Թարապեա. Եէնիք. Էմիրկեան, Ռ. Հիսար, Պէպէք. Արնաւ.	33
12 45	Եէնիմահալլէէն Մէզարպ. Պէյլէրպ. Թարապիա. Եէնիքէօյ, Փօյաճըքէօյ, Ռ. Հիսար, Պէպէք։	32
1 45	Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէյլէրպէյի. Քիրէչպուրնու, Թարապեա. Եէնիք. Ստենեա, Էմիրկեան. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Օրթաք.	18
3	Եէնիմահ. Մէզր. Պէյլէրպ. Թարապ. Եէնիք. Փօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ։	20
4	Եէնիմհ. Մէզրպ. Պէյլէրպ. Թարապ. Եէնիքէօյ, Ստենիա, Միրկեօն, Փօյաճ. Ռ. Հիսար Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ. Սիրքէճի. (Ուրբաթ օրերը Սիրքէճի չպիտի հանդիպի։)	33
5	Եէնիմահ. Մէզպր. Պէյլէրպ. Թարպ. Եէնիք. Ստեն. Էմիրկեան, Փօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ։	34
6 15	Եէնիմահալլէ. Պէյլէրպ. Թարապիա. Պէյքօզ Բաչպ. Եէնիք. Էմիրկ. Գանլըճա. Ռ. և Ա. Հիսար. Գանտ. Առնավուտքէօյ, Չէնկէլք. Պէյլէր. Օրթաքէօյ, Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար։	1
8	Ա. և Ռ. Գավաք. Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէյլէրպէյի Թարապեա. Պէյքօզ. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Փօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար, Պէպէք, Առնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Ստենեա)։	32
10	Մէզարպուրնուէն Պէյլէրպէյի. Թարապիա. Եէնիքէօյ, Էմիրկեան, Ռ. Հիսար, Առնավուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	19

Առնաւուտ քէօյէն

Ժամ		Թիւ
10 45	Առնավուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	22
11 15	Առնավուտքէօյ, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։	1
11 45	Պէպէք, Առնավուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	19
12 30	Առնավուտքէօյ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	22
1 15	Առնավուտքէօյ, Գուրուչ. Օրթաք, Պէշիկ. Գապաթաշ.	19
2	Պէպէք, Առնավ. Գուր. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ։	22

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
10 45	Առնավուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ. Գուզկունճուք. Գապաթաշ։	23
11 15	Պէյքօզ, Բաշպաղճէ, Ռ. Փ. Մահ. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ։	21
12 15	Պէյլէրպ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ։	23
12 15	Պէյօլիւքաէրէ. Թարապ. Պէյքօզ. Բաչպաղճէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ. (Ուրբ. ժամ 1ին)	34
1 30	Պէյօլիւքա. Թար. Պէյքօզ, Բաչպ. Ռ. Փ. Մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկ. (Բաց ի ուրբաթէ։)	17
3 45	Պէյքօզ Բաչպ. Ռ. Փաշա Մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտիլ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Սիրքէճի. (Ուրբ. օրերը ժամ 4ին Մէզր. Պէյօլիւքա. հանդիպելով՝ Սիրքէճի չպիտի հանդիպի)։	21
8 45	Պէյօլիւքա. Պէյքօզ, Բաչպ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտիլլի. Վանիք. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյ. Գուզկունճ. Իւսկիւտար. (Ուրբաթ օրերը Ռ. Փ. Մահ. հանդիպելով։)	23
11	Պէյլէրպէյէն ուղղակի կամուրջ։	22

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
12 45	Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Առնավուտք. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիքէօյ, Թարապ. Պէյօլիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահ։	20
12 30	Գապաթաշ. Իւսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Առնվ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար, Գանլճ. Էմիրկեան, Եէնիք. Բաչպ. Պէյքօզ Թարապ. Պէյօլիւք. Եէնիմահ։	1
2	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթ. Գուր. Առնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Փօյաճըքէօյ, Եէնիքէօյ, Թար. Պէյօլիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահ։	33
3 15	Պէշիկթաշ, Օրթ, Գուր. Առնավ. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ստեն. Եէնիք. Թար. Պէյօլիւքաէրէ, Մէզար. Եէնիմահ։	34
5	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Առնավ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Փօյաճ. Էմիրկեան. Եէնիք. Պէյքօզ, Թար. Պէյօլիք. Մէզարպուրնու, Եէնիմահալլէ. Գավագլար.	32
6 30	Իւսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյ. Չէնկէլքէօյ, Առնավուտքէօյ, Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար. Գանլ. Էմիրկ. Եէնիքէօյ, Թարապիա, Պէյօլիւքա։	23
8	Պէշիկ. Օրթաք. Առնավուտք. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Եէնիք. Թարապեա. Պէյօլիւքաէրէ, Մէզարպուրնու.	19
9 15	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնվ. Պէպէք, Ռ Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թար. Մէզր. Եէնիմահ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 9ին։)	20
10	Պէպէք, Ռ Հիսար, Փօյաճ. Եէնիք. Թարապ. Պէյօլիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ։	33
10 30	Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկեան, Ստեն. Եէնիք. Թարապ. Քիրէճպ. Պէյօլիւքա. Մէզ. Եէնիմահ։	18
11 10	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Փօյաճ. Ստեն. Եէնիք. Թարպ. Պէյօլիւքա. Մէզարպ. Եէնիմահ։ (Չարշաբթի հոգմերուն Ստենեա չհանդիպիր)։	32

Առնաւուտ քէօյ

Ժամ		Թիւ
11 45	Պէշիք. Առնավուտքէօյ։	22
12 45	Ուղղակի »	19
1 30	» Պէպէք	22
11 5	Գապաթաշ, Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավուտ.	23
11 40	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչ. Առնավ. Պէպէք։	19
12	Պէշիքթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ.	1

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
11 45	Ուղղակի Պէյլէրպէյ.	1
2	Իւսկիւտ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչպաղճէ, Պէյքօզ։ (Ուրբաթ օրերը Ռ. Փ. Մահ. Պէյօլիւքա. Մէզր)։	21
9 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլճ. Բաչպ. Պէյքօզ, Թար. Մէզր. Գավագլար։ (Ուրբ. օրերը ժամ 10ին)	34
10 30	Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտի. Ա. Հիսար, Գանլճ. Ռ. Փաշա Մահ. Բաչպ. Պէյքօզ, Թարպ. Պէյօլիւքա։ (Բաց ի ուրբաթէ)	17
10 25	Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք, Պէյլ.	22
11 5	Պէյլէրպէյ. Չէնկէլք. Վանիք. Գան. Ա. Հիսար, Գանլ. Ռ. Փ. Մահ. Բաչպ. Պէյքօզ։	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Առնավ.	22